

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Karasu'da Ekoturizmin Çevre Etkilerinin İncelenmesi

Dr. Öğr. Üyesi İsmail BİLGİÇLİ, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Karasu Meslek Yüksekokulu, Sakarya, e-posta: bilgicli@subu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1697-032X>

Sadıkcan ERTÜRK, Önlisans Öğrencisi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Karasu Meslek Yüksekokulu, Sakarya, e-posta: sadkerturk99@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8799-214X>

Öz

Ülkelerin ekonomilerine büyük katkılar sağlayan turizm, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan kalkınma süreçlerinin gelişmesine destek olmaktadır. Turizm endüstrisi doğal, kültürel ve tarihi değerleri kaynak olarak kullanarak arz değerlerini oluşturmaktadır. Ülkelerin önceliği kalkınmaya vermesi sosyal, kültürel veya çevre unsurlarının göz ardı edilmesine veya korunmasında eksikliklere neden olarak ülkelerin çevresel kaynakları üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bu durum turizm paydaşları açısından alternatif bir oluşum olarak sürdürülebilir turizm kavramını ortaya çıkarmaktadır. Doğal kaynakların sürdürülebilirliğini güvence altına alarak ekonomik gelişimin sağlanması olarak değerlendirilen ekoturizm, çevrenin korunarak gelecek nesillere aktarılmasını hedefleyen bir aktivitedir. Ancak kontrolsüz şekilde yapılan ekoturizm aktivitelerinin de çevreye olumsuz etkileri olmaktadır. Bu çalışmada literatür taraması ile ekoturizmin çevre üzerinde olan etkilerinin incelenerek eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmesinin yapılması amaçlanmaktadır. Yöntem olarak literatür incelemesinin yanında ekoturizm ile ilgili kurum, kuruluş ve ilgililerle yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm kavramları irdelenerek, Karasu'da ekoturizm faaliyetlerinin çevreye olumsuz etki oluşturmaktan yapılması için öneriler geliştirilmektedir. Araştırma sonucunda Karasu'da ekoturizm faaliyetlerinin ekonomiye yeterli katkıyı yapmadığı, çevre kaynakları üzerinde diğer turizm çeşitleri gibi olumsuz etkilerinin olduğu yönünde katılımcıların değerlendirmeleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik ve Turizm, Ekoturizm, Çevre, Karasu.

Makale Gönderme Tarihi: 22.05.2022

Makale Kabul Tarihi: 04.08.2022

Önerilen Atıf:

Bilgiçli, İ. ve Ertürk, S. (2022). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Karasu'da Ekoturizmin Çevre Etkilerinin İncelenmesi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(8): 1110-1129.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2022, 5(8): 1110-1129. DOI:10.26677/TR1010.2022.1048
ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

**Investigation of Environmental Effects of Ecotourism in Karasu within the
Scope of Sustainable Tourism**

Assistant Prof. Dr. İsmail BİLGİÇLİ, Sakarya University of Applied Sciences, Karasu Vocational School, Sakarya, e-mail: bilgicli@subu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1697-032X>

Sadıkcan ERTÜRK, Student, Sakarya University of Applied Sciences, Karasu Vocational School, Sakarya, e-mail: sadkerturk99@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8799-214X>

Abstract

Tourism, which makes great contributions to the economies of countries, supports the development of economic, social and cultural development processes. The tourism industry creates supply values by using natural, cultural and historical values as resources. The fact that countries give priority to development creates negative effects on the environmental resources of countries by causing social, cultural or environmental factors to be ignored or deficiencies in their protection. This situation reveals the concept of sustainable tourism as an alternative formation for tourism stakeholders. Ecotourism, which is considered as ensuring economic development by securing the sustainability of natural resources, is an activity that aims to protect the environment and transfer it to future generations. However, uncontrolled ecotourism activities also have negative effects on the environment. In this study, it is aimed to evaluate the effects of ecotourism on the environment with a critical perspective by examining the literature. As a method, a literature review is made and face-to-face interviews are used with institutions, organizations and relevant people related to ecotourism. In the study, the concepts of sustainability, sustainable tourism and ecotourism are examined and suggestions are developed for ecotourism activities in Karasu without causing negative effects on the environment. As a result of the research, it was determined that the ecotourism activities in Karasu do not contribute enough to the economy and that they have negative effects on environmental resources like other types of tourism.

Keywords: Sustainability and Tourism, Ecotourism, Environment, Karasu.

Received: 22.05.2022

Accepted: 04.08.2022

Suggested Citation:

Bilgiçli, İ. and Ertürk, S. (2022). Investigation of Environmental Effects of Ecotourism in Karasu within the Scope of Sustainable Tourism, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(8): 1110-1129.

GİRİŞ

Dünyada ülkelerin gelişmişlik düzeyleri sıralamalar ile belirlenmektedir. Ülkelerin gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler gibi kategorilere ayrıştırılması ekonomik gelişmişlikleri ile ilgilidir. Ülkeler sıralamada üst seviyelere çıkabilmek için çok çeşitli kalkınma politikaları izleyerek Gayrisafi Milli Hasıllarını yükseltmeye çalışmaktadırlar. Kalkınmalarında temel gösterge olarak aldıkları ekonomik büyümeyi sağlamalarında ekonominin tüm unsurlarını kullanmaları gerekmektedir. Turizm ülkelerin ekonomilerine büyük katkılar sağlayan, özgün değerlerin kullanımına imkân vererek istihdam oluşturan, gelir dağılımında eşitlik ve kırsal alanların turizm açısından değerlendirilmesini de sağlayan endüstridir.

Turizm endüstrisinin faaliyetleri esnasında doğal, tarihi ve kültürel çevre değerlerinin kirlenmesi boyutu nedeniyle fiziksel planlamaların dikkatli yapılması gerekmektedir. Turizm faaliyetlerinin olumsuz etkilerinin varlığı neticesinde; çevreye duyarlı, doğal kaynakları daha merkeze alan sürdürülebilirlik kavramları gündeme getirilerek yeni bir turizm uygulaması olan ekoturizm önem kazanmaktadır. Yoğun kitlelerin hareketinin oluşturduğu aşırı turizm karşıtlığı, kırsal ve kültürel turizm unsurlarını kapsayan doğaya saygılı ekoturizm kavramının gelişmesine neden olmaktadır. Turizmin yoğun hareketinin çevre ve topluma olan olumsuz etkilerine karşılık ekoturizm, sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında önemli olmaktadır. Ekoturizm sürdürülebilir turizmin bir alt bölümü olarak, bazen sürdürülebilir turizm ile eş anlamlı olarak algılanmakta ve kullanılmaktadır (Avcıkurt, 2007).

Sürdürülebilirlik kavramı, turizm endüstrisi açısından kaynak olarak kullanılan doğal, kültürel, tarihi ve sosyal değerlerin korunarak kullanılması ve çekiciliklerinin devamlılığının sağlanmasıdır. Turizmin sürdürülebilirliği; yeni turizm faaliyetlerinin ve gelişmelerinin çevresel etkilerinin iyi değerlendirilmesi olarak ifade edilmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006a). Ekoturizm olarak yapılan turizm aktivitelerinin; kültürel, doğal ve tarihi unsurlara, yerel halkın yaşamına saygılı olması gerekmektedir. Çevresel, biyolojik, sosyal, kültürel ve doğal kaynakların korunmasında ve bozulmaların en aza indirilmesinde, turizm faaliyetlerinin ve kazançlarının gelecekte de artırılarak devamlı olmasını sağlayabilecek uygulamaların önemlilerinden birisi sürdürülebilir turizm faaliyetidir. Sürdürülebilir olmayı sağlamada en iyi uygulamalardan birisi de ekoturizm olarak kabul edilmektedir (Akşit, 2007).

Ülkelerin ekonomik gelişmeye odaklandığı dönemlerde çevre değerlerinin göz ardı edilmesi, ekolojik, sosyal ve kültürel unsurların gözetilmemesi ya da ikinci planda tutulması gibi durumlar ile karşılaşılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için sosyal, kültürel ve çevresel unsurların planlamalarda yer almasının sağlanması önemlidir. Böylece sürdürülebilir kalkınmadan önce çevreye verilebilecek zararlar değerlendirilerek çevresel unsurların sürdürülebilirliği amaçlanmalıdır. Turizm endüstrisinin 1970 ve 1980'lerden sonra ülkelerin kalkınmalarında öne çıkmasıyla birlikte günümüzde sürdürülebilir turizm olgusu kavram olarak ve uygulamada öne çıkmaktadır. Sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin gelişmesi ve devamlılığının sağlanmasında en önemli turizm çeşidi çevreyi koruyan, yerel halkın refah seviyesini artıran çevreye en az zarar veren ekoturizmdir (Akoğlu, 2018). Sürdürülebilir turizm kapsamında oluşan ekoturizm düşüncesi ülkelerin ve turizm bölgelerinin ekoturizm potansiyellerinin ortaya çıkarılmasında etkili olmaktadır. Ekoturizm faaliyetlerinin planlanan hedeflere ulaşmada sosyal, kültürel, ekonomik ve çevre faktörlerinin sürdürülebilirliğine sağladığı katkının ne ölçüde gerçekleştiği önemli olmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilirlik kavramı olarak günümüzün ihtiyaçlarının karşılanmasında kaynaklar

kullanılırken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamaındaki kaynaklara zarar verilmemesi olarak ifade edilmektedir (Collin, 2004). Sürdürülebilirlik kavramı ilk olarak 1980 yılında yayınlanan Dünya Koruma Stratejisi ile ortaya atılmıştır. Dünya Koruma Stratejisi; Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Dünya Vahşi Yaşamı Koruma Fonu (WWF), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)'in destekleriyle Doğa ve Doğal Kaynakların Korunması İçin Uluslararası Birlik (IUCN) tarafından hazırlanmıştır (Gössling vd., 2009). Doğa ve Doğal Kaynakların Korunması İçin Uluslararası Birlik, Birleşmiş Milletler Çevre Günü ve Dünya Vahşi Yaşamı Koruma Fonu sürdürülebilirliği ekosistemlerin içindeki yaşamda insanların hayat kalitesinin artırılması olarak açıklamaktadır (Hounscome ve Ashton, 2001).

Sürdürülebilir turizm ise turistlerin ziyaretlerindeki ihtiyaçlarını karşılarken gelecek ile ilgili fırsatları koruyarak ve turizmin gelişmesi için sürdürülebilir gelişme prensiplerine uyarak faaliyet göstermeleridir (Leung vd., 2008). Sürdürülebilir turizm büyük ölçekli olmayan politikalarda yerel halkın katılımını sağlayan çevresel ve kültürel etkilere duyarlı bir turizm çeşididir (McColl ve Moisey, 2008, Kuter ve Ünal, 2009). Dünya Turizm Örgütü (WTO) sürdürülebilir turizmi kültürel bütünlüğü, temel ekolojik süreçleri, yaşam destek sistemlerini ve biyolojik çeşitliliği korurken ekonomik, estetik ve sosyal ihtiyaçları da sağlayabilecek şekilde kaynakların yönetimi olarak açıklamaktadır (WTO, 2009). Turizmin sürdürülebilirliği kavramı turizmin olumsuz etkileri neticesinde oluşan kaygılardan ortaya çıkmaktadır (Gössling vd., 2009).

Günümüzde ortaya çıkan sürdürülebilir turizm kavramının oluşmasında kitle turizm hareketlerinin hızlı bir şekilde gelişmesinden başlayarak geçirdiği tarihsel süreç etkili olmaktadır. 1960-1970-1980'li yıllar itibarıyla turizmin ülke ekonomilerindeki etkileri ve olumsuz yönleri ortaya çıkarılarak ziyaretçi yönetimi konularından bahsedilmektedir. Özellikle 1980'li yıllardan sonra dünya çapında büyük etkiler yaratacak yayınlar turizmin fiziksel çevre, sosyal ve ekonomik etkileri ile ilgilidir (Akoğlu, 2018). Turizm ile ilgili kitle hareketlerinin yoğunlaşması ile birlikte turizm ve yerel halk arasındaki ilişkiler detaylı bir şekilde tartışılmaktadır. Turizm ile ilgili ortaya çıkan yeşil turizm kavramı çevresel kaynaklara olan ilginin artmasına neden olmaktadır (Korkmaz ve Başkalkan, 2011).

Turizm geçmişte ve günümüzde çok hızlı büyüyen, gelecekte büyümesi sürekli olacağı öngörülen endüstrilerdendir. Günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkelerin temel gelir kalemlerinden olan turizm endüstrisi, faaliyette bulunulan ülkelerin doğal ve kültürel değerlerinin cazibe merkezi haline gelmelerini sağlayarak aracılık görevi üstlenmektedir. Turizm endüstrisinin pozitif olarak sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerinin yanında plansız yapılması durumunda ortaya çıkan negatif etkileri de bulunmaktadır. Bir cazibe merkezinde plansız bir şekilde yapılan kitle turizminin yaratacağı çevre tahribatının mevcut dokuyu bozması, geri dönülemez negatif etkiler oluşturabilmektedir. Oluşan negatif etkilerin düzeltilmesi uzun süreçler ve maliyetlerin oluşmasına neden olmaktadır.

Turizmin olumsuz etkileri nedeniyle alternatif turizm anlayışları ortaya çıkmaktadır. Özellikle son yıllarda üzerinde yoğun bir şekilde durulan sürdürülebilirlik ve buna bağlı olarak sürdürülebilir turizm kavramıdır. Bu kavram ile birlikte çevre dostu kuralları içinde barındıran sürdürülebilir kalkınma ile ilgili uygulamalar ortaya çıkarılarak dünya genelinde kullanılmaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006a). Dünyada sürdürülebilir turizm ve ekoturizmin uygulanması ekolojik, çevresel, ekonomik ve sosyal olarak kabul edilebilir çevreci planlamalar ile gerçekleştirilebilme olasılığına sahiptir (Gössling, 1999). Sürdürülebilir turizmin özellikleri şunlardır (Akşit, 2007);

- Doğal kaynakların kullanılması.

- Biyoçeşitliliğin korunmasını desteklemesi.
- Yerel halkın ekonomilerinin gelişmesini sağlaması.
- Çevreye olumsuz etkilerin azaltılması.
- Sosyal ve kültürel olumsuzların azaltılması.
- Turistik aktivitelerin turistler ve yerel halkın sorumluluğuna verilmesi.
- Yerel halkın mülkiyet ve çalışma imkânlarının artırılması.

Sürdürülebilir turizmin temelinde; doğal kaynakların bilinçli kullanılması, sahip olunan değerlerin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi, ekonomik getirinin ve sağlanan sosyal faydanın sürekli olması bulunmaktadır (Alkan, 2009). Sürdürülebilir turizm kavramı ile kitle turizm hareketlerine karşılık ekoturizm, doğa turizmi, bilinçli turizm ve ekolojik turizm gibi doğayı bozmadan, kaynakları tüketmeden kullanan yeni turizm türlerinin oluştuğu görülmektedir (Erdoğan, 2014). Ekoturizm turizm endüstrisinin önemli bir parçası olmaya devam ederken, dünyada ekoturizm ve doğa turizmi turizm endüstrisi içinde hızla büyümeye devam etmektedir (Akay ve Zengin, 2012). Turizmin sürdürülebilirliğini belirleyen etkenler olumsuz etkilere neden olan gelişmeler ve çevresel etkilerdir. Olumsuz gelişmeler ve etkilerin yaşanması durumunda sağlayacağı faydalar düşünülmeden turizm faaliyeti reddedilecektir (Kuvan, 2002). Sürdürülebilir turizmin gelişmesi için gerekli olan unsurlar şunlardır (Korkmaz ve Başkalkan, 2011);

- Turizm kaynakları kullanılırken gelecek kullanımı için korunmalıdır.
- Turizm planlamalarında ekolojik sorunların oluşmamasına dikkat edilmelidir.
- Turizm planları ve yönetiminde sosyal ve kültürel sorunların oluşmaması sağlanmalıdır.
- Turizm destinasyonlarının çevre kalitesi korunmalıdır.
- Turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için turist memnuniyeti sağlanmalıdır.
- Turizm sadece yapıldığı bölge değil tüm topluma fayda sağlamalıdır.

Turizm ve Çevre

1980'li yıllardan önce çevre, bol bulunması ve fedakârlık gerektirmemesi gibi nedenlerden dolayı ekonomistler tarafından serbest mal olarak nitelendirilmektedir (Cinnioğlu, 2015). Doğal olarak üretim yapan işletmeler için serbest mal olarak nitelendirilen çevre toplam maliyetleri içinde önemli bir unsur olarak görülmemektedir (Pearce vd., 2000). Ekonomiye yeni bakış açıları getirmeye çalışan neoklasik ekonomistlere göre çevresel oluşan problemlerin temelinde doğal kaynakların verimsiz bir şekilde kullanımı bulunmaktadır (Rennings ve Wiggering, 1997). Çevre kirliliğine neden olan faktörler nüfus artışı, sanayileşmenin artması, kentleşmenin yükselmesi turizm faaliyetlerinin gelişmesidir (Arslan, 1995). Turizm endüstrisinin hızlı bir şekilde gelişmesiyle birlikte turizmin etkilediği diğer unsurlarında dikkate alınmasının gerekliliği ortaya koyulmaktadır (Jim, 2000).

Çevre kaynaklarından desteklenen turizm faaliyetleri, kontrolsüz ve plansız bir şekilde yapılırsa kaynaklarına zarar vermektedir. Turizmin zararlarının azaltılması için sürdürülebilir kalkınma unsurlarının dikkate alınması gerekmektedir (Cinnioğlu, 2015). Turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesi için turizm ürününün oluşturulmasında kaynak olarak; çevre doğal kaynaklar (denizler ve ormanlar), sosyokültürel kaynaklar (yeme-içme, örf, adet) ve insan yapısı kaynaklar (tarihi, antik eserler) kullanılmaktadır (Kızılırmak, 2011). Çevre, paylaşılan tüm canlılar ile birlikte

insanların yaşamlarını sürdürdükleri, fiziki, sosyal, kültürel, ekonomik ve biyolojik ortamlardır (Davran, 2007). Turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi esnasında yoğun kullanımdan kaynaklanan çevre üzerinde gerçekleşen olumsuzluklar görülmektedir (Deng vd., 2003).

Turizm faaliyetlerinin kullanılmasında doğal yapının bozulması, kirlilik ve atık oluşması, ormanların tahrip olması, kıyıların zarar görmesi, kültürel değerlerin yıpranması gibi çevre maliyetleri ortaya çıkmaktadır (Ayaş, 2007). Turizmin ekonomik katkılarının ön plana çıkartılmasıyla oluşan çevre tahribatlarının ikinci plana itilmesinin nedeni ekonomik getirinin bölgelerin kalkınmasına fayda sağlayacağı düşüncesidir (Bertan, 2009). Ülkelerin turizm endüstrisi hedefleri iç ve dış turizmin gelişmesi, ekonomik kazanç sağlanmasıdır. Turizm hedeflerinin gerçekleşmesi ekonomik olarak ülkelere önemli faydalar sağlamaktadır. Bu faydaları sağlarken dikkate alınması gereken çevre kaynağının korunarak öneminin ortaya çıkarılmasıdır (Dolmacı ve Bulgan, 2013). Çünkü turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin kullanılması turizm destinasyonlarında baskıyı artırmaktadır (Atik, vd., 2006). Turizmin bir bölgede bilinçsiz bir şekilde büyümesi, doğal çevre üzerinde negatif bir etki yapmakta o bölgeye uzun dönemde turizm talebi açısından azalma yönünde etki oluşturmaktadır (Kardeş, 2018).

Turizmin bir bölgede yerli ve yabancı nüfusu artırmasıyla deniz suyunun kirlenmesi, içme suyu kalitesinin düşmesi ve altyapı yetersizliği gibi sorunlar oluşmakta ve bölgede eko-verimlilik olumsuz etkilenmektedir (Gössling vd., 2009). Turizm bölgelerinde faaliyetler ve rekreasyon kullanımlarından kaynaklanan önemli alan kayıpları yaşanmaktadır. Turizm artışının çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkiler, ekonomik taleplerin yanlış planlamalarından kaynaklanmaktadır (Atik vd., 2006). Turizm bölgelerinin gelişmesi nedeniyle yerel halkın balıkçılık, el sanatları gibi aktiviteleri bırakarak turizm faaliyetlerine yönelmesi tek bir endüstriye bağımlılık gibi olumsuz bir durumun oluşmasına neden olmaktadır (Özdemir, 2006). Turizm faaliyetlerinin artması bilinçsiz kentleşme, ulaşım, altyapı, ekolojik ve doğal unsurların bozulması gibi sorunlar oluşturmaktadır (Dal ve Baysal, 2007).

Turizm faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumsuz etkileri; kültürel yapıların zarar görmesi, kirlilik, orijinal yapıların aslından uzak restorasyon yapılması, ziyaretçi tahribatı, peyzaja zarar veren yapılar ve aşırı kalabalıkların oluşması olmaktadır (Eser vd., 2010). Çevresel kaynakları kullanan, bu kaynaklara bağlı olarak gelişen turizm endüstrisi ve buna bağlı olarak turizm faaliyetleri, plansız ve çevresel faktörleri göz önünde bulundurmadan yapıldığı takdirde aşağıda bahsedilen sorunlar üzerinde etkilidir (Akdur, 2005);

- Turizm endüstrisi tarım, sanayi, enerji, ulaşım endüstrileri ile birlikte çevre üzerinde etkilidir.
- Turizm taşımacılığının otomobil ve uçaklar ile yoğun yapılmasından kaynaklı hava kirliliğinde etkilidir.
- Turizm politikalarının dikkatsiz yapılması biyoçeşitlilik üzerinde etkilidir.
- Turizmin arazi talebinin yoğunluğu tarım ve orman arazileri üzerinde etkilidir.
- Turizmin yoğunlaştığı bölgelerde toprağın bozulmasında etkilidir.
- Turizm kıyı alanlarının kirliliğinde etkilidir.

Turizmin sürdürülebilir olması ve gelişiminin sağlanması dünyadaki birçok destinasyon için önemli bir stratejik amaç olarak benimsenmektedir. Turizm potansiyeline sahip olan ülkeler sürdürülebilir turizmin, çevre üzerindeki olumsuz etkileri azaltabileceğini öngörmektedir. Turizmin sürdürülebilir olması kavram olarak yaşam kalitesinin yükseltilmesi, yerel kaynakların

korunarak kullanılması ve gelecek nesillere aktarılmasıdır (Cinnioğlu, 2015). Turizmde sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında ekolojist, ekonomist ve sosyologların bakış açıları aşağıdaki gibi belirtilmektedir (Sungur, 2012);

- Ekolojist bakış açısı: Sadece bölgesel değil küresel ekolojik sistemin önemi vurgulanmalıdır.
- Ekonomist bakış açısı: Refah seviyelerinin artışının sağlanmasında kıt kaynakların ve teknolojinin etkin kullanılması gereklidir.
- Sosyolog bakış açısı: Sürdürülebilirlikte temel unsur olarak sosyal unsurlar önemlidir.

Ekoturizm Kavramı

Ekoturizm kavramı olarak turizme ev sahipliği yapan bölgelerin biyolojik yapılarının korunması ve yerel kültürlere saygıyı ifade etmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006b). Özellikle kuşlar, yabancı hayat, kayalıklar, mağaralar, arkeolojik sit alanları, sulak bölgeler, doğal bölgeler gibi kaynaklara dayalı yapılan turizm çeşidi ekoturizmdir (Caldicott ve Fuller, 2005). Ekoturizm kavramı turistlerin olumsuz etkilerinin daha az olduğu bitki örtüsü ve doğal manzaralı bölgelerin yanında kültürel kaynak geçmişini incelemek için yapılan seyahatler olarak açıklanmaktadır (Öztürk, 2005). Uluslararası Ekoturizm Derneğinin tanımına göre çevreyi koruyarak yerel halkın refahını geliştirerek yapılan sorumlu seyahatlerdir. Ekoturizm aşağıdaki beş ana unsurdan oluşmaktadır (Çelem ve Kılıç Benzer, 2007);

- Çevreye minimum etki.
- Yerel kültüre minimum etki.
- Yerel kültüre maksimum saygı.
- Yerel halkın ekonomisine maksimum katkı.
- Turistlerin deneyimlerine maksimum katkı.

Geçmiş ve gelecekteki kültürel özellikleri daha az turist etkisi ile korumayı hedefleyen, turizme yerel halkın katılımını destekleyen, doğal kaynakların değerinin anlaşılmasına yönelik yapılan çevresel açıdan sorumlu seyahatler ekoturizm olarak açıklanmaktadır. Vahşi doğa içinde doğaya en az zarar verecek şekilde yapılan ve yerel halka ekonomik katkı sağlayan turizm türüdür (Yücel, 2002). Yabancı bitki ve hayvan topluluklarına sahip bölgeleri eğitim ve takdir amacıyla yapılan doğaya saygılı ve sorumluluk sahibi seyahatlerdir. Yerel halka mali faydalar sağlayan, çevreyi olumsuz etkilemeden doğa bilincine katkı sağlayan doğal kaynakların korunması amacıyla yapılan turizm türüdür (Collin, 2004). Ekoturizm hareketleri kitle turizmine karşı bir tepki olarak ortaya çıkan, sürdürülebilir turizmin gelişmesinde, ekosistemlerin korunmasını sağlayan en uygun turizm hareketidir. Ekoturizm sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir parçası olarak az gelişmiş ülkelerin ekonomilerinin gelişmesinde önemli bir çözüm olmaktadır (Erdoğan, 2005).

Sürdürülebilir gelişme ve koruma için ekoturizmin güçlendirilmesini sağlayacak politika ve düzenlemelerin oluşturulması gerekmektedir. Birçok ülkede insanların keşif amacıyla yaptığı ekoturizm, sosyal ve kültürel faaliyetleri de kapsayan etkinliktir (Özkan Yürük, 2003). Günümüz turizm endüstrisinde sosyal turizm, yeşil turizm, inanç turizmi, kültür turizmi ve ekoturizm gibi turizm çeşitleri bölgesel gelirin artırılması, dolayısıyla ülke ekonomilerinin geliştirilmesi amacıyla yapılmaktadır. Turizm çeşitlerinden ekoturizmin yapılması sürdürülebilir turizm kapsamında bölgelerin sahip oldukları doğal ve beşeri kaynakların turizm ürünü şeklinde

sunulması ile gerçekleştirilmektedir (Crouch ve McCabe, 2003). Doğal çevre eğitimini ve yorumunu gerekli kılan ekolojik açıdan sürdürülebilir biçimde yönetilebilen faaliyetler ekoturizmdir (Page ve Dowling, 2002).

Ekoturizm konulu çalışmalar incelendiğinde kavram açıklamaları daha yoğun bir şekilde çalışılmışken uygulama ve denetleme konusunda yeterli çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bölgelerin ekoturizme yönelmelerinin amacı bölgelerin doğal kaynaklarının korunmasından daha çok bölgelere turist getirebilmek için ilgi oluşturmaktır. Bu nedenle ekoturizmin sürdürülebilir turizm çeşidi olarak gösterilmesi ve uygulanmasının denetlenmemesi tehlike altında olan doğal çevreyi geri dönüşü mümkün olmayan tahribatlara sürükleyebilmektedir. Bu tahribatlar arasında tarım arazilerinin üretim yerine turizm ve sanayi endüstrilerine ayrılması ve bunun sonucunda bölgelerde erozyonlar oluşması, flora ve fauna türlerinin yok olması gösterilmektedir. Bölgelerin kırsallıktan çıkarılmasıyla kentleşmenin artması görüntü kirliliğine neden olmaktadır.

Ekoturizm kavramı ile ilgili yapılan tanımlamaların bulunduğu ortak noktalar; çekicilik unsurlarını doğal kaynakların oluşturması, ziyaretçilerin eğitim ve öğrenme odaklı olması, sürdürülebilirlik temelinde ekolojik korumanın hedeflenmesi ve ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımın elde edilmesi olmaktadır (Hill ve Gale, 2009). Ekoturizm ile ilgili çıkarı bulunan turistler, yerel halk, seyahat acenteleri, tur operatörü, çevreci kuruluşların bu alanda önemli rolleri bulunurken aralarında etkili bir iletişimin kurulması gerekmektedir. Ekoturizm paydaşları arasında etkili iletişimin sağlanmasında temel hedef bölgelerin varlığının bozulmadan korunmasıdır. Bunun için planlama aşamasında sürdürülebilirliğin sağlanmasında etkili olacak ilkelerin ve kuralların belirlenmesi uygulayıcılarında konu ile ilgili eğitilmiş olmaları gereklidir (Kardeş, 2018).

Ekoturizmin tanımlamalarına bakıldığında yerel halkın yaşam kalitesi ve ekonomilerini yükseltmesi, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde korunması gibi çoğunluğun destekleyeceği hedeflerin pratikte gerçekleştirilmesi mümkün müdür? Planlama aşamasında uygulamaya geçmeden ekoturizm yapılacak alanların bozulmayacağı öngörülürken kullanım esnasında doğanın zarar görmeyeceği şüphelidir. Doğal kaynakların ekoturizm kullanımında kirletilmeden kullanılmasını sağlamak mümkün müdür? Doğal kaynakların cazibe oluşturduğu alanlara yönelen ekoturizm hareketinin kültürel yozlaşma oluşturması önlenebilir mi? Yoğun turizmin gerçekleştiği bölgeler gibi ekoturizm alanlarına oluşacak talebin taşıma kapasitesini aşması durumunda sınırlandırılması mümkün müdür? Yukarıda bahsi geçen tüm bu soruların cevabı yine turizme katılma isteği gösteren insanların duyarlılıkları ve alınan tedbirlere uyum göstermelerinde bulunmaktadır. Medya araçlarının da duyarlılığı ve sürdürülebilirliği destekleyecek iletişim araçlarını kullanması gerekmektedir.

Ekoturizmin Amaçları

Ekoturizmde ekolojik yapı içerisinde geniş arazilerde yapılan bir turizm türü olarak, kitle turizminin tersine turizmin yıl içine yayılmasını sağlamak, doğal çevreye olan baskıyı azaltmak, tahribatın oluşmadan önlenmesini sağlamak, uzun soluklu ekonomik getiri elde etmek önemlidir. Ekoturizm turlarıyla küçük gruplar halinde veya bireysel şekilde insanlar doğal kaynakları ve yerel halkın yaşam kültürünü yerinde yaşayarak öğrenmektedirler. Ekoturizmin on iki aya yayılmasını sağlamak adına turist sayılarının da sınırlandırılması hem çevrenin bozulmasını önlemekte ve hem de yerel halkın ekonomik gelir elde etmesine imkân vermektedir (Arslan, 2005). Ekoturizmin amaçları (Özkan Yürük, 2003);

- Ekoturizm yerel halkın ekonomisine katkı sağlayacak şekilde geliştirilmelidir.

- Ekoturizm ilgili bölgenin çevresel ve sosyal gelişimini sağlayacak şekilde yapılmalıdır.
- Ekoturizm bölgelerinin yönetilmesi için yeterli kaynakların ayrılması sağlanmalıdır.
- Ekoturizmin çevreye ve yerel kültüre tahribatı minimuma indirilmelidir.
- Ekoturizm bölgesinde yaşayan yerel halk ve turistlere eğitim verilmelidir.
- Ekoturizmin kontrollü bir şekilde geliştirilmesi için gerekli teşvikler sağlanmalıdır.
- Ekoturizmin olumsuz etkileri uzun vadeli incelenmeli ve değerlendirilmelidir.
- Ekoturizm bölgelerinde altyapı ve üstyapı çalışmaları çevreyle uyumlu olmalıdır.

Ekoturizm ilkesel olarak turizm hareketlerinin sağlamış olduğu sosyal, çevresel ve ekonomik avantajların sürdürülebilir olmasını kabul etmektedir. Doğal ve kültürel mirasın korunmasına katkısı, ekoturizm planlarına yerel halkı dâhil etmesi, ziyaretçilere doğal ve kültürel miras hakkında bilgi vermesi, katılımcıların kendilerini daha bağımsız hissetmesi gibi özel ilkeleri ekoturizm kabul etmektedir. Ekoturizmin çevresel korumayı teşvik etme, eğitici deneyimleri teşvik etme, yerel halkın katılmasını sağlama ve işletmelerin kazanç sağlaması gibi temel ilkeleri bulunmaktadır (Marques, 2000). Ekoturizm aktivitesine katılım sağlayan turistlerin aşağıdaki ilkeleri yerine getirmeleri gerekmektedir (Wood, 2002);

- Ekoturizmin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi.
- Çevreye ve kültüre saygı bilinci oluşturmak.
- Turistlere ve yerel halka deneyimler sağlamak.
- Doğal ve kültürel koruma için finansal destekler sağlamak.
- Turizm destinasyonu ülkelerinin politikalarına ve çevresel ortamına duyarlılık sağlamak.
- Sosyokültürel çevreye yönelik izleme ve değerlendirmenin desteklenmesi.
- Ekoturizmin yerel halka katkı sağlayacak şekilde geliştirilmesinin sağlanması.
- Ekoturizmin sosyal ve çevresel kapasiteyi artıracak şekilde özendirilmesi.
- Doğal çevreye uyumlu altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi.

Ekoturizmin Özellikleri

Kanada Çevresel Danışma konseyine göre olumlu çevresel ahlakı teşvik eden, kaynağın niteliğini bozmayan, içsel değerlere yoğunlaşan, doğa merkezli, yaban hayatı için yararlar sağlayan, kullanıcıya tecrübe ve deneyim oluşturan eğitici faaliyetler ekoturizmin özelliklerini oluşturmaktadır. Ekoturizmle ilgili Dünya Turizm Örgütü'nün sıraladığı özellikler aşağıdaki gibidir (Page ve Dowling, 2002);

- Turistlerin temel motivasyonu doğa olmalıdır.
- Eğitim ve katılımcısına yorumlama özellikleri içermelidir.
- Yerel işletme sahipleri tarafından küçük gruplar için düzenlenmelidir.
- Doğal, sosyal ve kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri minimuma indirmelidir.
- Doğal alanların korunmasını sağlamalıdır.
- Tüm paydaşlar için ekonomik faydalar sağlamalıdır.

- Turizm çeşitliliği ile istihdam ve gelir olanakları sağlamalıdır.
- Yerel halkın ve turistlerin doğayı koruma bilinçlerinin artmasını sağlamalıdır.
- Yerel korumacı girişimleri desteklemelidir.
- Yerel halka sürdürülebilir fayda sağlamalıdır.
- Bir bölgede yaşayanların birlikte katılımı ile kararlar alınmalıdır.

Ekoturizmin Çevresel Etkileri

Ekoturizmin gerçekleştirildiği bölgelerde olumlu veya olumsuz etkileri bulunmaktadır. Artan ilginin beraberinde getirdiği olumlu sonuçlardan birisi ülkelerin değerli doğa alanlarını doğal park veya koruma alanına dönüştürmeleridir. Ayrıca doğal koruma altına alınan bölgelerin maden, tarım ve diğer sanayi alanları için açılmaması korunması açısından katkı sağlamaktadır. Ekoturizm ile ilgili turist tercihleri de koruma altına alınan alanlara olmaktadır. Ekoturizm yapılan tatil köyleri taahhütler çerçevesinde olumsuz etkileri ve oluşan izleri ayrıntılı bir şekilde takip etmektedir (Mastny, 2002). Ekoturizm çevre dostu bir turizm faaliyeti gibi görünse de doğru yönetilemezse olumsuz etkiler ortaya çıkmaktadır. Ekoturizmin olumsuz etkileri arasında erozyon, ormanların tahrip edilmesi, ulaşımın yarattığı olumsuzluklar, inşaat faaliyetlerinin olumsuz etkileri sayılmaktadır (Yücel, 2002).

Turist yoğunluklarının milli park alanları gibi hassas ekosistemlerde artması doğal kaynakların bozulmasına neden olmaktadır. Turist sayılarındaki artış, izleme ve yönetimdeki eksiklikler, yerel kurumların eksik yönetimlerinden kaynaklı çöp yığınları ormanların yok olması gibi olumsuzluklara neden olmaktadır. Turist sayılarının endişe verici boyutlara ulaşması, doğa ile iç içe olan alanları ziyaret etmeleri hayvan ve bitki topluluklarının doğal yaşamlarını tehlikeye atmaktadır (Nepal, 2000). Doğal ortamlardaki turistik faaliyetler hayvanların beslenmelerini, üremelerini, birbirleri arasındaki iletişimi, davranışlarını olumsuz etkilemekte ve bozulmalara neden olmaktadır (Andereck, 1993). Ekoturizm alanlarında olumsuz etkiler; trekking faaliyetlerinin yoğunluğunun yürüyüş yollarını yok etmesi, orman arazilerinin inşaat için kullanımının orman arazilerini azaltması, turist çöplerinin doğal yaşamı dengesizleştirilmesi, yetersiz arıtma sistemlerinin su kaynaklarını bozması sayılabilmektedir.

Karasu Ekoturizm Potansiyeli

Karasu'nun sahip olduğu çeşitli turizm kaynakları; Karadeniz sahilinde şifalı kumsalı, Doğal güzellikleri, sulak alanları, önemli kuş göç yolunda bulunması (Acarlar Longozu), orienteering, (harita yardımı ile yön bulmayı içeren, zamana karşı yapılan bir spor) trekking, kuş gözlemciliği, yaban hayatı gözleme, akarsu kanosu (Sakarya nehri, Küçük boğaz), yaylacılık, avcılık gibi birçok aktivitenin yapılabilmesi ve ilçede dört mevsimin yaşanması esnasında ortaya çıkan eşsiz manzaralardır. Günümüzde yaşam standartlarındaki değişimlere bağlı ziyaretçilerin taleplerindeki farklılıklara cevap verebilecek doğayı koruyarak tatil yapabilecekleri değerlere Karasu sahiptir. Karasu, günümüzde yaşam standartlarındaki değişimlere bağlı olarak ziyaretçilerin taleplerindeki farklılıklara cevap verebilecek doğayı koruyarak tatil yapabilecekleri değerlere sahip bir merkezdir. Karasu'daki ekoturizm alanlarında gereken düzenlemelerin yapılması ve ekoturizmi geliştirmeye yönelik çalışmaların yapılması ile önemli bir ekoturizm bölgesi potansiyeli bulunmaktadır (Kardeş, 2018).

Araştırmada amaca yönelik olarak katılımcılar ile yapılan kişisel görüşmelerde de gerek kamu kurumunda çalışan katılımcılar gerekse sivil toplum kuruluşları üyeleri ile turizm işletmeleri

temsilcileri Karasu'nun ekoturizm açısından önemli potansiyele sahip olduğu yönünde ortak görüş belirtmişlerdir. Tüm katılımcılar ekoturizm potansiyelinin çeşitli projelerle desteklenerek geliştirilmesinin Karasu ekonomisine katkı sağlayacağı görüşünde buluşmaktadır. Karasu'da doğal güzelliklerin yanında dağ bisikleti, doğa yürüyüşü, yaylacılık, foto-safari ve atlı gezinti gibi faaliyetler yapılabilmektedir. Karasu turizm açısından çevre iller başta olmak üzere diğer bölgelerden yoğun talep görmektedir.

Karasu'da halkın geleneksel yaşam biçimini sürdürmesini sağlamak için gerekli yasal düzenlemeler yapılarak ekoturizmin cazip hale getirilmesi sağlanmalıdır. Yerel halka ekoturizmin olumlu ve olumsuz katkıları konusunda bilgiler verilmelidir. Dünyanın ve Türkiye'nin sayılı doğal değerlerinden olan subasar ormanlardan Acarlar Longozu Karasu'da bulunmaktadır. Kırklareli İğneada longoz ormanlarından sonra ikinci büyük su basar orman olan Acarlar Longozu ekoturizm açısından önemli bir değerdir. Longoz 235 farklı kuş türüne ev sahipliği yaparken 12 adet endemik bitki türünü bünyesinde bulundurmaktadır. Flora ve fauna açısından zengin bir kaynak olan Acarlar Longozu kuş gözlemciliği, bitki gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı gibi özel ilgi gösterilecek turizm türleri açısından cazip potansiyele sahiptir.

Büyük Akgöl Sakarya ilinde Karasu ve Ferizli ilçeleri sınırları arasında bulunan çevresinde kuş avcılığı, kamp, piknik ve balık avcılığı yapılan kuş gözlem kulesinin de bulunduğu bir bölgedir (www.karasu.gov.tr). Küçük Boğaz Gölü denize sıfır, yağışlı zamanlarda denize dökülürken aynı zamanda tatlı ve tuzlu suda yüzülen, balık tutma, kamp yapma ve piknik yapma gibi aktiviteler yapılabilen ekoturizm bölgesidir (www.csb.gov.tr). Sakarya nehri, Eskişehir'in güneydoğusunda Çifteler ilçesinden doğarak 824 km yol kat ettikten sonra Karasu ilçesi Yenimahalle bölgesinden denize dökülmektedir. Sakarya nehrinin şehir içindeki uzunluğu 160 km'dir. Nehir üzerinde deniz bisikleti ile gezintiler, gezinti tekneleri ile turizm taşımacılığı yapılabildiği gibi balıkçılık faaliyetleri de yapılabilmektedir (Aktaş, 2011).

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Tüm dünyada ve Türkiye'de hızlı gelişen teknoloji, nüfus artışı ve kentleşme gibi nedenlerden iş yoğunluğunun fazla olması, şehir kalabalıkları gibi etkenlerden insanlar farklı doğal ortamlara ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç neticesinde Karasu'nun tarihi, kültürel ve doğal turizm potansiyelini öne çıkaran ekoturizm olanakları insanların bölgeye yönelmelerinde etkili olmaktadır. Çalışmanın amacı Karasu'nun ekoturizm potansiyelinin ve imkânlarının araştırılarak incelenmesi çevresel etkilerinin değerlendirilmesidir. Çalışmanın kapsamını Karasu'da ekoturizm kaynağını oluşturan bütün bölgeler ve turizm aktiviteleri oluşturmaktadır. Çalışmada Karasu'nun ekoturizm potansiyelinin belirlenerek katılımcıların konu ile ilgili düşüncelerinin değerlendirilerek güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditlerinin (GZTF) analizi yapılmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın nitel bir çalışma olması yöntem olarak benimsenmiştir. Nitel çalışmanın gereği olarak ampirik araçlar (mülakat, kişisel deneyim) kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak çalışmanın amacı doğrultusunda katılımcılar ile yüz yüze görüşülerek yapılan mülakat yöntemi kullanılmıştır. Ekoturizm konusunu kapsayacak şekilde oluşturulan soru formatı eşliğinde konu ile ilgili olan kişiler ile yüz yüze görüşme yapılarak alınan cevaplardan betimsel analiz yapılmıştır. Öncelikle çalışma konusu ile ilgili olarak geçmiş kaynaklar (tezler, makaleler, dergiler, kitaplar, projeler, raporlar) incelenerek alan yazın taraması sonucunda kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen aşağıdaki soruların

cevapları analiz edilmiştir.

- Karasu'da ekoturizm alanları hakkında bilgileriniz nelerdir?
- Karasu ekoturizm alanlarının değerlendirilebilmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?
- Karasu ekoturizm alanlarına gelen ziyaretçilerin geliş amacı nedir?
- Karasu ekoturizm alanlarının ziyaretçi sayısının yeterliliği konusunda düşünceleriniz nelerdir?
- Karasu ekoturizm alanlarının tanıtımı konusunda düşünceleriniz nelerdir?
- Karasu ekoturizm alanlarının altyapısı (ulaşım, yol durumu vb.) ve üstyapısı (konaklama, yiyecek içecek işletmeleri vb.) konusunda düşünceleriniz nelerdir?
- Karasu'da bulunan ekoturizm alanlarının daha çok talep görmesi için neler yapılmalıdır?
- Karasu ekoturizm alanlarının kullanımından kaynaklı çevresel etkiler konusunda düşünceleriniz nelerdir?

Araştırmanın Örneklemi

Ekoturizm açısından potansiyele sahip Karasu'nun ekoturizm konuları ile ilgili kurumların yetkilileri, kuruluş temsilcileri, sivil toplum örgütü yöneticileri ve turizm işletmesi sahipleri ile görüşmeler yapılmıştır. Ekoturizm konusuna katkıda bulunacağı düşünülen katılımcıların bağlı olduğu kurum, kuruluşlar ile işletmeleri aşağıdaki gibidir;

- Karasu İlçe Orman Müdürlüğü,
- Sakarya İl Kültür Turizm Müdürlüğü,
- Karasu Belediyesi Turizm Tanıtım Ofisi,
- Karasu Kent Konseyi Turizm Komisyonu,
- Karasu'da Faaliyet Gösteren Otel işletmeleri Yöneticileri,
- Karasu'da Faaliyet Gösteren Seyahat Acentesi Temsilcileri.

Araştırmanın Veri Toplama Süreci

Çalışma kapsamında Karasu'da bulunan bazı ekoturizm alanları saha gözlem aşamasında incelenmiştir. Burada amaç ekoturizm alanlarının eksikliklerinin, çekiciliklerinin neler olduğu, neler yapılması gerektiği gibi durumların not edilmesidir. Çalışmada araştırmacıların sahada gözlem yapmasındaki amaç kişisel görüşlerinin değerlendirmeye katılmasıdır. Çalışmanın önemini desteklemesi kapsamında Karasu'nun ekoturizm açısından mevcut durumunu tespit etmek amacıyla GZFT analizi yapılmıştır. Saha gözlemleri ve kişisel görüşmelerin neticesinde elde edilen bilgiler, kişisel görüşlerin katılmasıyla derlenerek sunulmuştur. Çalışmada veriler Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 30.05.2022 tarih ve E-26428519-044-48372 sayılı izin ile alınan Etik Kurul onayından sonra Karasu'da yüz yüze toplanmıştır.

BULGULAR

Çalışmada katılımcıların çalıştıkları kurum, kuruluş ve turizm işletmeleri ile konumlarını içeren bilgilerinin yanında ekoturizm konusunda Karasu'nun potansiyelinin GZFT analizinin yapılması

ve çevresel etkileri konusunda değerlendirmelerinin alınması amaçlanmaktadır. Çalışmaya katılan katılımcıların bilgileri aşağıdaki tabloda verilmektedir. Buna göre katılımcılar Karasu İlçe Orman Müdürlüğünde çalışan memur, Sakarya İl Kültür Turizm Müdürlüğü yetkilisi, Karasu Belediyesi Turizm Tanıtma Ofisi çalışanları, Karasu Kent Konseyi Turizm Komisyonu Üyeleri, Karasu Otel yöneticisi, Karasu Elmas Otel yöneticisi, Karasu Altınkum Otel yöneticisi, Karasu Seyahat Acentesi yetkilisidir. Çalışmaya katılan on katılımcının dört tanesi kadın, altı tanesi ise erkektir.

Tablo 1. Katılımcıların Bilgileri

Sayı	Cinsiyet	Konumu	Kurum/Kuruluş/İşletme Adı
K1	Erkek	Memur	Karasu İlçe Orman Müdürlüğü
K2	Erkek	Memur	Sakarya İl Kültür Turizm Müdürlüğü
K3	Erkek	Memur	Karasu Belediyesi Turizm Tanıtma Ofisi
K4	Kadın	Üye	Karasu Kent Konseyi Turizm Komisyonu
K5	Erkek	Yönetici	Karasu Otel
K6	Erkek	Yönetici	Karasu Elmas Otel
K7	Kadın	Sahibi	Karasu Altınkum Otel
K8	Kadın	Sahibi	Karasu Seyahat Acentesi
K9	Erkek	Üye	Karasu Kent Konseyi Turizm Komisyonu
K10	Kadın	Memur	Karasu Belediyesi Turizm Tanıtma Ofisi

Katılımcılara sorulan “Karasu’da ekoturizm alanları hakkında bilgileriniz nelerdir?” sorusuna katılımcıların tamamı detaylı bilgi sahibi oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. “Karasu ekoturizm alanlarının değerlendirilmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevapta katılımcıların çekici ekoturizm bölgelerinin yeterince değerlendirilmediği konusunda görüşleri bulunmaktadır. “Karasu ekoturizm alanlarına gelen ziyaretçilerin geliş amacı nedir?” sorusuna çalışmaya katılan katılımcıların tamamı günübirlik ziyaret ve piknik amaçlı yapılan geziler olarak cevap vermektedir. Araştırmaya katılan kişilere sorulan “Karasu ekoturizm alanlarının ziyaretçi sayısının yeterliliği konusunda düşünceleriniz nelerdir?” sorusunda tüm katılımcılar ekoturizm potansiyelinin hak ettiği ziyaretçi sayısına ulaşamadığını ifade etmektedir. “Karasu ekoturizm alanlarının tanıtımı konusunda düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna katılımcıların tamamında tanıtım, pazarlama ve tanınırlığı artırma konusunda eksikliklerin bulunduğu ve yapılması gerekenlerin olduğu görüşü bulunmaktadır.

Katılımcılara sorulan “Karasu ekoturizm alanlarının altyapısı (ulaşım, yol durumu vb.) ve üstyapısı (konaklama, yiyecek içecek işletmeleri vb.) konusunda düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna katılımcılar arasında konaklama işletmeleri ve yiyecek içecek işletmeleri açısından yetersizliğin bulunduğu görüşü hâkimdir. “Karasu’da bulunan ekoturizm alanlarının daha çok talep görmesi için neler yapılmalıdır?” sorusuna katılımcılar ekip ruhunu yansıtan topyekûn seferberlik çerçevesinde, altyapı ve üstyapı eksikliklerinin giderilmesi, tanıtım, pazarlama çalışmalarının ağırlık kazandığı bir süreç ile talebin artırılacağı cevabını vermektedir. Katılımcılara sorulan “Karasu ekoturizm alanlarının kullanımından kaynaklı çevresel etkiler konusunda düşünceleriniz nelerdir?” konulu soruya verilen cevaplarda katılımcılar; ekoturizm alanlarının kullanımının bilinçsiz bir şekilde çevreye saygı duyulmadan kirletici bir şekilde yapılması nedeniyle ekoturizm alanlarında doğal kaynakların zarar gördüğü ve yıprandığı şeklindedir. Özellikle ekoturizm alanlarının çöp sorununa tüm katılımcılar dikkat çekmektedir.

Araştırma amacı doğrultusunda araştırmacının Acarlar Longozuna yaptığı ziyarette yapılan tespit ve katılımcıların görüşlerinden çıkan sonuç; Acarlar Longozuna gelen turistlerin

konaklama yapabileceği ekoturizmle uyumlu yapıların olmaması, turistlerin vakit geçirebileceği değişik aktivitelerin yapılabileceği alanların bulunmamasıdır. Son yıllarda yapılan yürüyüş yolunun bölgeye gelen turistlerin önemli bir ihtiyacını karşılamakla birlikte yeterli olmadığı, kuş gözleme faaliyeti dışında vakit geçirebilecek aktiviteler açısından eksiklerin bulunduğu görülmektedir.

Katılımcılar Karasu'da özellikle ekoturizm alanında son yıllarda yapılan önemli projelerden olan "Acarlar Longozu Geliştirme Projesi"nin ekoturizm potansiyeline sahip olan turizm kaynağı olarak önemli olduğu ve çekim gücü açısından turizme fayda sağlayacağı görüşünü beyan etmektedir. Bu projenin amacı longozun yetersiz tanıtımını artırmak, turist sayısını artırmak, çekici bir hâle getirmek, kuş ve bitki gözlem alanı açısından çekim merkezi yapmak, çocuk aktivite alanları yapmak, hediyelik eşya stantları ve kafeler oluşturmaktır. Yine Karasu ilçesi sınırlarında bulunan Büyük Akgöl Kuş Gözlem Faaliyet bölgesi için yapılması düşünülen göl çevresinin geliştirilmesi ve aktivite alanları yapılması amaçlı projeler bulunmaktadır. Acarlar Longozu, Büyük Akgöl ve Küçük Boğaz gibi Karasu'da bulunan ekoturizm alanları için yapılması düşünülen projelerde en büyük engel olarak bölgelerin çevresindeki özel mülkiyet alanlarının varlığı çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında katılımcılar Karasu'nun güçlü yönleri ile ilgili olarak; Büyükşehirlere yakınlığı, ikliminin uygunluğu, sahip olduğu flora ve fauna, ormanları, turizm eğitim kurumlarına sahip olması, yaylaları, kuş göç yollarında olması, Acarlar Longozunun olması, halkın misafirperverliği, rekreasyon alanlarına ve endemik tür bitkilere sahip olması konularını görüşlerinde belirtmektedirler. Katılımcılar zayıf yönler olarak; tanıtım, pazarlama, altyapı, aktivite alanı, temizlik ve yabancı dil eksikliği konularını öne çıkarmaktadır. Karasu'da ekoturizm açısından iç turizme yoğunlaşılması, rakip destinasyonların sahip olduğu kaynakların varlığı, doğaya verilen zararları, turistlerin beklentilerinin yüksekliği, aşırı yapılaşmanın olması ve yürüyüş esnasında yaban hayatına zarar verilebileceği konularını tehditler olarak katılımcı görüşlerinden tespit edilmektedir. Katılımcılar GZFT analizi değerlendirmelerinde ekoturizm bilincinin oluşmasını, sakin yaşam ortamının olmasını, doğa dostu tatil anlayışının gelişmesini, ekoturizm alanlarının bilinirliğinin artmasını, büyükşehirlere yakınlığı, tahrip olmamış doğal güzellikleri ve ulaşım açısından avantajları Karasu ekoturizmi açısından fırsatlar olarak değerlendirmektedirler.

Turizm faaliyetlerinin geniş kapsamlı, paylaşımcı ve katılımcı olması sürdürülebilir bir gelişimin sağlanması için çevreye minimum etki edecek şekilde gerçekleştirilmesi önemlidir. Bu nedenle ekoturizm alanları için hazırlanacak ve uygulamada olan projelerde yerel halkında katılımcı olduğu, tüm paydaşların hemfikir olduğu projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Projelerin uygulanma süreçlerinde tüm ilgililerin yeterince bilgilendirilmesi ile dinamik proje yönetim süreci gerçekleştirilebilir. Bu çalışmada hedeflenen amaç; Karasu'nun ekoturizm doğal kaynaklarının birçok farklı yönüyle değerlendirilerek GZFT analiz kapsamında yapılacak proje ve çalışmalarda bilgilendirmeye katkı sağlamaktır. Çalışma ile Karasu'nun ekoturizm kaynakları konusunda ekoturizm değerleri aşağıda detayları verilen GZFT analizi ile verilmektedir:

Araştırma sonucunda Türkiye'nin diğer ekoturizm destinasyonları gibi Karasu'da bulunan ekoturizm alanlarının da yoğun turizm hareketlerinden etkilendiği, bozulma belirtileri gösterdiği gözlemlerden ve katılımcıların kişisel görüşlerinden anlaşılmaktadır. Karasu'nun ekoturizm kaynaklı değerlerinin tespit edilmesi ve GZFT analizinin yapılması ve çevresel etkilerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan çalışmada katılımcılar ekoturizm kaynaklarının çok bilinmediği, tanıtımının yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmektedir. Ayrıca ekoturizm kaynaklarında konaklama imkânlarının ve aktivite alanlarının yetersizliğinden kaynaklanan turizm hareketlerinin gününbirlik yapılması sonucunun oluştuğu belirtilmektedir. Gününbirlik yoğun ilgi ve hareketin piknik amacıyla yapılması çevreyi kirletme konusunda bilinç ve eğitim

eksikliğinden kaynaklanan sonuçları oluşturmaktadır. Bu konuda çalışmaların yapılması literatüre, karar vericilere, plan yapıcılara önemli katkılar sağlayabilir. Araştırmanın amacı da bu konuda bundan sonra çalışma yapacaklara, yerel yönetimlere, kamu kurumlarına, sivil toplum örgütü temsilci ve yöneticilerine, turizm işletmeleri sahip, yönetici ve çalışanlarına ekoturizm konusunda destek olmak, durumu onların gözünden tespit etmek, çevre bilinci oluşturarak çevre kaynağına sahip çıkmanın önemine dikkat çekmek ve literatüre katkı sağlamaktır.

Tablo 2. “Karasu’daki Ekoturizm Faaliyetleri” ile İlgili GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Karasu’nun Büyükşehirlere yakınlığı• Karasu’nun ılıman iklimi, flora ve faunası• Karasu’da sahip olunan sulak alanlar, ormanlar ve yaylaların olması• Karasu’nun çeşitli kültürlere ev sahipliği yapması ve misafirperverliği• Karasu’da turizm eğitimi veren kurumların olması• Karasu’nun kuşların göç yolu üzerinde olması• Karasu’da Acar Longozunun bulunması• Karasu’da doğa yürüyüşü alanlarının olması• Karasu’da rekreasyon alanlarının bulunması• Karasu’ya özel endemik bitki türlerinin bulunması	<ul style="list-style-type: none">• Ekoturizm açısından tanıtımın yetersizliği• Ekoturizm alanlarının altyapı yetersizliği• Ekoturizmi açısından pazarlama eksikliği• Yaylaların altyapı eksikliği• Ekoturizm bölgelerinde aktivite yapılacak alan eksikliği• Doğal kaynakların bakımsızlığı• Kuş gözlem alanlarındaki eksiklikler• Sulak bölgelerin kirletilmesi• Karasu sanayisinin gelişmesinin çevreyi kirletme etkisi• Karasu’da kuşların yaşam alanının tahrip edilmesi• Karasu halkının yabancı dil eksikliği
Tehditler	Fırsatlar
<ul style="list-style-type: none">• Karasu turizminin iç turizme yoğunlaşması• Karasu’nun rakip destinasyonlarının ekoturizm açısından güçlü olması• Karasu’da aşırı ekoturizm hareketlerinin doğayı tahrip etmesi• Ekoturizme katılan turistlerin aşırı beklentilerinin olması• Karasu’nun turizm ve sanayi gelişimine bağlı aşırı bir yapılaşma ile karşılaşması• Karasu’da yürüyüş yollarında yabani hayvan tehlikesi olması	<ul style="list-style-type: none">• Ekoturizm talep ve bilincinin oluşması• Karasu’da sakin yaşam ortamı• Doğa dostu tatil anlayışın gelişmesi• İnsanların yoğun iş hayatından ve kalabalık yaşam alanlarından uzaklaşmak istemesi• Acarlar Longozunun bilinirliği ve marka olmaya başlaması• Karasu’nun büyükşehirlere yakın olması• Günübürlük seyahatlerde ulaşım avantajı

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ekoturizm kavramı, turizmin olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla anlayış olarak sürdürülebilirlik kavramının turizme uyumlaştırılması neticesinde ortaya çıkmaktadır. Sürdürülebilir ekonomi, sürdürülebilir turizm ve sürdürülebilir kalkınma kavramları dünyada hızlı bir şekilde popüler hale gelerek ülkelerin gündeminde yer almaktadır. Ekoturizm son yıllarda tüm dünyada gelişme göstererek ülkelerin ekonomilerine katkıda önemli bir yere sahiptir. Ekoturizm kavramı sosyal, kültürel, çevresel unsurlara odaklı bir turizm olarak amaç ve ilkelerine uygun olarak yapılmazsa doğal kaynakların bozulmasına neden olmaktadır. Ekoturizm kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir turizm için planlamaların doğru yapılması ve uygulanması önemlidir.

Ekoturizmde çevresel kaynakların taşıma kapasitelerinin dikkate alınarak faaliyetlerde katılımcı

sayılarına sınırlama getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ekoturizm sürdürülebilirliğinin sağlanmasında turizm potansiyeli ve kaynakların detaylı dökümlerinin çıkarılması ve hassasiyet gösteren bölgelerin taşıma kapasitelerinin belirlenmesi gerekmektedir. Ekoturizmin amacına uygun gerçekleştirilmesi için yöresel değerler korunmalı, festivaller ve tanıtım faaliyetleri ile yapılacak aktiviteler doğaya müdahale etmeden bilinçli bir şekilde kullanılarak sürdürülebilirlik sağlanmalıdır. Ülkelerin, ekoturizm ve diğer türleri kullanarak ekonomik gelişmeyi sağlamasında çevresel değerleri göz ardı ederek kullanmaları sürdürülebilirliğin zarar görmesine neden olmaktadır.

Turizmin zaman içerisinde çevreye olumsuz etkileri fark edilince ekonomik kalkınma kavramı yerine sürdürülebilir kalkınma kavramı kullanılmaktadır. Ekoturizm faaliyetleri yapılan bölgede yaşayan yerel halkın sosyal ve kültürel yapısını bozmakta, çevre üzerinde olumsuzluklar oluşturmakta, sonuç olarak bölge ekonomisine beklenen katkıyı sağlamamaktadır. Birçok ülkede turizm giderek büyüyen bir endüstri olarak düşünüldüğünde, endüstrinin kullandığı çevresel kaynakların korunması, devamlılığının sağlanmasında ekonomik kazanç sağlamanın sürdürülebilir olması önemli olmaktadır. Araştırmada "Karasu'da ekoturizm alanları hakkında bilgileriniz nelerdir?" sorusuna katılımcıların tamamı detaylı bilgi sahibi oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. "Karasu ekoturizm alanlarının değerlendirilmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?" sorusuna verilen cevapta katılımcıların çekici ekoturizm bölgelerinin yeterince değerlendirilmediği konusunda görüşleri bulunmaktadır.

"Karasu ekoturizm alanlarına gelen ziyaretçilerin geliş amacı nedir?" sorusuna çalışmaya katılan katılımcıların tamamı günübirlik ziyaret ve piknik amaçlı yapılan geziler olarak cevap vermektedir. Araştırmaya katılan kişilere yöneltilen "Karasu ekoturizm alanlarının ziyaretçi sayısının yeterliliği konusunda düşünceleriniz nelerdir?" sorusunda tüm katılımcılar ekoturizm potansiyelinin hak ettiği ziyaretçi sayısına ulaşamadığını ifade etmektedirler. "Karasu ekoturizm alanlarının tanıtımı konusunda düşünceleriniz nelerdir?" sorusuna katılımcıların tamamında tanıtım, pazarlama ve tanınırlığı artırma konusunda eksikliklerin bulunduğu ve yapılması gerekenlerin olduğu görüşü bulunmaktadır. Araştırma kapsamında sorulan "Karasu ekoturizm alanlarının altyapısı (ulaşım, yol durumu vb.) ve üstyapısı (konaklama, yiyecek içecek işletmeleri vb.) konusunda düşünceleriniz nelerdir?" sorusuna katılımcılar arasında konaklama işletmeleri ve yiyecek içecek işletmeleri açısından yetersizliğin bulunduğu görüşü hâkimdir.

"Karasu'da bulunan ekoturizm alanlarının daha çok talep görmesi için neler yapılmalıdır?" sorusuna katılımcılar ekip ruhunu yansıtan topyekûn seferberlik çerçevesinde, altyapı ve üstyapı eksikliklerinin giderilmesi, tanıtım, pazarlama çalışmalarının ağırlık kazandığı bir süreç ile talebin artırılabilmesi yönünde cevap vermektedir. Katılımcılara yöneltilen "Karasu ekoturizm alanlarının kullanımından kaynaklı çevresel etkiler konusunda düşünceleriniz nelerdir?" konulu soruya verilen cevaplarda katılımcılar; ekoturizm alanlarının kullanımının bilinçsiz bir şekilde çevreye saygı duyulmadan kirletici bir şekilde yapılması nedeniyle ekoturizm alanlarında doğal kaynakların zarar gördüğü ve yıprandığı şeklindedir. Özellikle ekoturizm alanlarının çöp sorununa tüm katılımcılar dikkat çekmektedir.

Çalışmada Acarlar Longozuna araştırmacının yaptığı ziyarette yapılan tespit ve katılımcıların görüşlerinden çıkan sonuç; Acarlar Longozuna gelen turistlerin konaklama yapabileceği ekoturizmle uyumlu yapıların olmaması, turistlerin vakit geçirebileceği değişik aktivitelerin yapılabileceği alanların bulunmamasıdır. Son yıllarda yapılan yürüyüş yolunun bölgeye gelen turistlerin önemli bir ihtiyacını karşılamakla birlikte yeterli olmadığı, kuş gözlemleme faaliyeti dışında vakit geçirebilecek aktiviteler açısından eksiklerin bulunduğu görülmektedir. Karasu konumu, sahip olduğu farklı kültürel renkleri ve eşsiz doğal güzellikleri ile ekoturizm açısından çekici bir destinasyondur. Karasu'nun sahip olduğu turizm arz değerleri, büyük şehirlerden ulaşım kolaylığı ve yakınlığı ve Acarlar Longozu gibi eşsiz kaynağı ile değerlendirilebilir bir

potansiyeye sahiptir. Karasu ekoturizm açısından çalışmada tespit edilen eksikliklerin giderilmesi, önerilerin yerine getirilmesi, yerel yönetimler, sivil toplum örgütlerinin uyum içinde çalışmasıyla ekoturizm açısından hedeflerine ulaşabilecek potansiyeye sahiptir.

Karasu ekoturizm kavramı açısından sahip olduğu zenginliklerin yanında yerel halkının turizme katılma potansiyeline sahip olması, el değmemiş alanlara sahip olması gibi özellikleri de bulundurmaktadır. Bu çalışmada Karasu'nun ekoturizm açısından potansiyelinin ortaya koyularak doğal çevre kaynaklarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Ekoturizm ile ilgili kurum, kuruluş ve kişilerle yüz yüze görüşmeler yapılarak Karasu'nun ekoturizm açısından GZFT analizi yapılarak kişisel görüşler değerlendirilmiştir. Kaynak taramasının ardından GZFT analizi ve kişisel görüşmeler ile ekoturizm kaynaklarının belirlenmesi ile ilgili bilgilerin analiz neticesinde kaynakların yeterli olduğu konusunda ortak bir sonuç çıkmaktadır. Tespit edilen eksikliklerin doğru ve uygulanabilir planlama çalışmaları ile giderilmesi Karasu'da ekoturizmin geleceği açısından önemli olmaktadır. Çalışmadan elde edilen bilgilerin analizi ve değerlendirmelerine göre öneriler;

- Karasu'nun ekoturizm merkezi olarak ilan edilmesi gelişme için önemli olabilir.
- Karasu'nun ekoturizm açısından tanıtım eksikliğini gidermek için çalışmalar yapılabilir.
- Karasu'nun ekoturizm alanlarının tanıtımı sosyal medyada yapılabilir.
- Ekoturizm alanlarında yönlendirme tabelaları ve bilgilendirme levhaları gözden geçirilebilir.
- Ekoturizm olanaklarının tanıtımı için fuar, sergi, yazılı-görsel medya araçlarından faydalanılabilir.
- Ekoturizm alanlarındaki faaliyet gösteren işletmelerin iyileştirilmesi sağlanabilir.
- Ekoturizm faaliyetlerini destekleyici uygulamalar yapılabilir.
- Ekoturizm ile uyumlu doğa dostu konaklama tesisleri kurulabilir.
- Ekoturizm turları düzenleyen acentelerle işbirliği geliştirilebilir.
- Ekoturizm alanlarında yürüyüş ve bisiklet parkurları düzenlenebilir.
- Ekoturizmi geliştirici ve özendirici çalışmalar yapılabilir.
- Ekoturizm alanlarında trekking, orienteering, atlı gezinti, fotoğraf çekme, balıkçılık, piknik faaliyetlerinin yapılacağı altyapılar geliştirilebilir.
- Ekoturizm alanlarında gençlik merkezleri kurulabilir.
- Ekoturizm alanlarında izcilik kampları, kamp alanları, bungalov evler kurulabilir.
- Ekoturizm alanlarına çekim gücü oluşturmak için yarışmalar düzenlenebilir.
- Ekoturizm alanları çöp ve atık bırakma gibi konularda teknoloji kullanılarak sıkı takip edilebilir.

Etik Metin

Araştırmada, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 30.05.2022 tarihli ve E-26428519-044-44372 numaralı izin alınmıştır. Bu makalede dergi yazım kuralları, yayın ilkeleri, araştırma ve yayın etiği ile dergi etik kurallarına uyulmuştur.

KAYNAKÇA

- Akay, B. ve Zengin, B. (2012). 'Ekoturizm Kaynaklarının Geliştirilmesi: Doğu Marmara Bölgesi Örneği', *Karamanoğlu MehmetBey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), 115-122.
- Akdur, R. (2005). Avrupa Birliği ve Türkiye'de, Çevre Koruma Politikaları, Türkiye'nin Avrupa Birliğine Uyumunu, *Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi Araştırma Dizisi*, 23, Ankara.
- Akoğlu, Z. (2018). Sürdürülebilir Bir Turizm Türü: "Ekoturizm" (Dünyadan ve Türkiye'den Örnekler), *İstanbul Teknik Üniversitesi Konut Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürlüğü*.
- Akşit, S. (2007). Doğal Ortam Duyarlılığı Açısından Sürdürülebilir Turizm, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 441-460.
- Aktaş, A. (2011). *Sakarya Rehberi*, Değişim Yayınları, İstanbul.
- Alkan, H. (2009). Negative Impact of Rural Settlements on Natural Resources in The Protected Areas: Kovada Lake National Park, Turkey. *Journal of Environmental Biology*, 30(3), 363-372.
- Andereck, K. L. (1993). The Impact of Tourism on Natural Resources, *Parks and Recreation*, 28(6), 26-32.
- Arslan, M. (1995). Türkiye'de Turizmle İlgili Yasaların Doğal Çevreye Etkileri, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(3-4), 66-75.
- Arslan, Y. (2005). Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(13), 29-53.
- Atik, M., Alta, T., Artar, M. (2006). Turizm ve Doğa Koruma: Güney Antalya Bölgesi: Gelişmeler ve Sonuçları, *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(2), 165-177.
- Avcıkurt, C. (2007). Turizm Sosyolojisi, Turist Yerel Halk Etkileşimi, *Detay Yayıncılık*, Ankara.
- Ayaş, N. (2007). Çevresel Sürdürülebilir Turizm Gelişmesi, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 59 – 69.
- Bertan, S. (2009). Turizmin Çevre Üzerinde Yarattığı Etkiler: Pamukkale Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 20(2), 204-214.
- Caldicott, J., and Fuller, D. (2005). The Concept and Relevance of Ecotourism to Indigenous Economic and Human Development in Remote Australian Communities, Centre for Enterprise Development and Research, *Southern Cross University Coffs Harbour Campus in Conjunction with the Centre for Regional Tourism Research (CEDOR)*, Occasional paper, 6 (18), Australia.
- Cinnioğlu, H. (2015). Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma Kapsamında Ekoturizmin Çevre Üzerindeki Etkilerinin Eleştirel Bir Bakış Açısıyla İncelenmesi, *Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Metinleri*, 1-33.
- Collin, P. H. (2004). *Dictionary of Environment & Ecology*, Bloomsbury Publishing Plc, London.
- Crouch, D. and McCabe, S. (2003). *Culture, Consumption and Ecotourism Policies, Ecotourism Policy and Planning*, CABI Publishing, UK.
- Çelem, H., ve Kılıç, Benzer, A. N. (2007). Bolu Göynük ve Yakın Çevresi Doğal ve Kültürel

Kaynaklarının Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, *Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Kesin Raporu*, Ankara.

Dal, N. ve Baysal, S. (2007). Kuşadası'nda Kıyı Kullanımı ve Turizmin Mekânsal Etkileri Konusunda Yerel Halkın Tutumları, *Ege Coğrafya Dergisi*, (16), 69-85.

Davran, M. (2007). Türkiye'de Kalkınma Sürecinde Kırsal Çevre Sorunları ve Toplumsal Bilinç Düzeyi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, (2), 36-52.

Demir, C. ve Çevirgen, A. (2006a). *Turizm ve Çevre Yönetimi Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Demir, C. ve Çevirgen, A. (2006b). *Ekoturizm Yönetimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Deng, J., Qiang, S., Walker, G.J., and Zhang, Y. (2003). Assessment on and Perception of Visitors' Environmental Impacts of Nature Tourism: A Case Study of Zhangjiajie National Forest Park, China, *Journal of Sustainable Tourism*, 11(6), 529-548.

Dolmacı, N. ve Bulgan, G. (2013). Turizm Etiği Kapsamında Çevresel Duyarlılık, *Journal of Yaşar University*, 29 (9), 4853-4871.

Erdoğan, N. (2005). Sürdürülebilirlik Açısından Türkiye'de Ekoturizm Gerçeği. Ekoloji Magazin Doğa, *Çevre ve Kültür Dergisi*, (6), 36-41.

Erdoğan, N. (2014). Ekoturizm: Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik, *Sosyal Çevre Bilimleri*, Editon 1, (143-185), Ankara

Eser, S., Dalgın, T., ve Çeken, H. (2010). Sürdürülebilir Kültür Turizmi: Efes Örneği, *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(2), 27-34.

Gössling, S. (1999). Ecotourism: A Means to Safeguard Biodiversity and Ecosystem Function?. *Ecological Economics*, 29(2), 303-320.

Gössling, S., Hall C.M., and Weaver D. B. (2009). Sustainable Tourism Futures Perspectives on Systems, *Restructuring and Innovations*, 1-19, New York.

Hill, J. and Gale, T. (2009). *Ecotourism and Environmental Sustainability: An Introduction*, Ashgate Publishing Group, England.

Hounscome, R. and Ashton, P. (2001). Sustainable Development for The Mining and Minerals Sector in Southern Africa. Draft Position Paper for the Mining, *Minerals and Sustainable Development Project (MMSD Southern Africa)*, (16), Stellenbosch.

<http://www.csb.gov.tr/> Türkiye Cumhuriyeti Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, (Erişim Tarihi: 04.06.2022).

<http://www.tanitimafonu.gov.tr/>Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Strateji Geliştirme Dairesi, (Erişim Tarihi: 04.06.2022).

<http://www.karasu.gov.tr/> Türkiye Cumhuriyeti Karasu Kaymakamlığı, (Erişim Tarihi: 04.06.2022).

Jim, C. Y. (2000). Environmental Changes Associated with Mass Urban Tourism and Nature Tourism Developments in Hong Kong. *The Environmentalist*, (20), 233-247.

Kardeş, N. (2018). Sakarya İlinin Ekoturizm Açısından Pazarlanabilirliği: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya.

Kızıllırmak, İ. (2011). Dünyada ve Türkiye'deki Turizm İşletmelerinde Çevre Korumaya Yönelik Uygulamalar: Amacı ve Önemi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 1-12.

- Korkmaz, M. ve Başkalkan, N. S. (2011). Eğirdir Gölü ve Çevresinde Turizm Gelişiminin Sürdürülebilirliği Üzerine Değerlendirmeler, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, (12), 62-69.
- Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve SosyoKültürel Etkileri, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2),146-156.
- Kuvan, Y. (2002). Korunan Alan-Turizm İlişkilerine Yönelik Kavramsal İrdeleme, *First Tourism Congress of Mediterranean Countries Bildiriler Kitabı*, Antalya, 419-428.
- Leung, Y. F., Marion J. F., and Farrell T. A. (2008). Recreation Ecology in Sustainable Tourism and Ecotourism: *A Strengthening Role*, (Edidörler: MCCOLL, S.F. and MOISEY, R.N., Tourism, Recreation and Sustainability 2nd Edition Linking Culture and The Environment), 19-38, USA.
- Mastny, L. (2002). Uluslararası Turizmin Yönünü Değiştirmek. Dünyanın Durumu 2002, Worldwatch Enstitüsü Raporu, *TEMA Vakfı Yayın* (37), 133-166, İstanbul.
- McColl, S. F., and Moisey, R. N. (2008). Pathways and Pitfalls in The Search for Sustainable Tourism, (Edidörler: MCCOLL, S.F. and MOISEY, R.N., Tourism, Recreation and Sustainability 2nd Edition Linking Culture and the Environment), 1-17, USA.
- Nepal, S. K. (2000). Tourism in Protected Areas The Nepalese Himalaya, *Annals of Tourism Research*, 27(3), 661-681.
- Özdemir, Ü. (2006). Amasra'da Turizm ve Çevresel Etkileri, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 11(15), 33-52.
- Özkan, Yürük E. (2003). Turizmin Geleceği: Ekoturizm. *Standart Dergi*, Ajans Türk Matbaacılık Sanayi A.Ş, 42(500), Ankara.
- Öztürk, S. (2005). Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nın Rekreasyonel Kaynak Değerlerinin İrdelenmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, (2), 138-148.
- Page, S. J. and Dowling, R. K. (2002). Ecotourism. ISBN 0 582 35658 X, (338), London.
- Pearce, D., Markandya, A. and Babier, E. B. (2000). *Blue Print for A Green Economy*, Earth Scan Publications, U.S.A.
- Rennings, K. and Wiggering, H. (1997). Steps Towards Indicators of Sustainable Development: Linking Economic And Ecological Concepts. *Ecological Economics*, (20), 25-36.
- Sungur, Z. (2012). Sürdürülebilir Ekoturizmin Toplumsal Etkileri: Türkiye'den Örnekler. *International Conference on Eurasian Economies*, 338-344.
- Wood, M. E. (2002). Ecotourism: Principles, Practices, Policies for Sustainability. *United Nations Environment Programme, Industry and Economics Production and Consumption Unit Tour Mirebeau*, (39-43), USA.
- WTO 2009. WTO-UNEP Concept Paper. International Year of Ecotourism 2002, www.world-tourism.org, (Erişim Tarihi: 04.06.2022).
- Yücel, C. (2002). Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm. TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, www.tursab.org.tr, (Erişim Tarihi: 04.06.2022).